

/instituut voor de
Nederlandse taal/

visitatie- rapport 2021

Visitatierapport 2021

I. Algemene informatie

De evaluatie van het Instituut voor de Nederlandse Taal (INT), Leiden, volgde het Standard Evaluation Protocol 2015-2021 / in de herziene versie van juli 2016 (gepubliceerd onder toezicht van de Vereniging van Universiteiten (VSNU), Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk onderzoek (NWO) en de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW)).

Uitnodigingen aan leden van de visitatiecommissie (VC) werden verstuurd op 31 maart 2021 door Kris Van de Poel, die in haar bevoegdheid als algemeen secretaris van de Taalunie door het Comité van Ministers werd verzocht om de vijfjaarlijkse audit/visitatie van het INT te organiseren.

De eerste vergadering tussen de VC en leden van de begeleidingscommissie en INT-medewerkers vond plaats op 12 mei 2021 (via Zoom). Een tweede voorbereidende vergadering tussen de VC en leden van de begeleidingscommissie alsook het INT vond plaats op 21 juni 2021 (via Zoom).

Leden van de VC (voor cv's zie bijlage 1)

- Iztok Kosem, Instituut Jožef Stefan, Slovenië (voorzitter)
- Gerlof Bouma, Göteborgs universitet, Zweden
- Matthias Hüning, Freie Universität Berlin, Duitsland
- Annette Klosa-Kückelhaus, Leibniz-Institut für deutsche Sprache, Duitsland (secretaris)
- Sabine Kirchmeier, Museet for dansk Talekunst, Denemarken

Leden van de begeleidingscommissie voor de visitatie:

- Kris Van de Poel, algemeen secretaris van de Taalunie (voorzitter)
- Koen Verlaeckt, algemeen secretaris van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR)
- Rianne Hermans, senior beleidsmedewerker hoger onderwijs en studiefinanciering bij Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)
- Maarten Vidal, Taalunie (secretaris)

Instituut voor de Nederlandse Taal:

- Frieda Steurs (directeur)

- Senior Team: Katrien Depuydt, Jesse de Does, Carole Tiberius, Nicoline van der Sijs, Vincent Vandeghinste
- Alle medewerkers van het INT

Op 17 juni 2021 werd het zelfevaluatie-rapport in het Engels en Nederlands met 13 bijlagen alsmede een voorstel voor het programma voor de site visit door het INT opgestuurd aan alle VC-leden. Op 13 juli 2021 werden de verklaringen van onpartijdigheid en vertrouwelijkheid opgestuurd aan alle VC-leden, en teruggestuurd vóór eind juli.

De site visit vond plaats op 22-25 augustus 2021 (zie bijlage 2 voor het programma). Alle bestanden behorende tot de presentatie die zijn gegeven door INT-medewerkers tijdens de visitatie zijn vóór 25 augustus 2021 doorgestuurd naar de VC-leden. Gedurende de visitatie hebben twee student-medewerkers van het INT (Hannah Monster en Roy Vlieland) alsmede de VC-secretaris notities gemaakt bij alle discussies.

Tijdens de site visit kreeg de VC de gelegenheid om kennis te maken met alle medewerkers, ingedeeld in de volgende aandachtsgebieden:

- Directeur en Senior Team: *presentatie van het INT, strategie, hoofdconclusies uit het zelfevaluatie-rapport, verwachtingen rondom de evaluatie en de experts*
- Paulette Tacx en Karin van Weerlee: *secretariaat*
- Veronique De Tier en Laetitia de Winter: *financiën en planning*
- Roland de Bonth, Job van Doeselaar, Laura van Eerten, Boukje Verheij, Vivien Waszink: *communicatiediensten en webredactie/webmaster*
- Tim Brouwer, Jesse de Does, Mathieu Fannee, Ruud de Jong, Koen Mertens, Jan Niestadt, Henk van der Pol, Marco van der Laan, Rayvano van Vliet: *IT-team*
- Katrien Depuydt, Jesse de Does, Marco van der Laan, Jan Niestadt: *infrastructuur*
- Roland de Bonth, Katrien Depuydt, Dirk Geirnaert, Thomas Haga, Nicoline van der Sijs: *Historisch Nederlandse Materialen*
- Kris Heylen, Dirk Kinable, Rob Tempelaars, Carole Tiberius, Vincent Vandeghinste, Katrien Van Pellicom, Boukje Verheij, Vivien Waszink: *Hedendaags Nederlandse Materialen*
- Veronique de Tier, Nicoline van der Sijs, Katrien Depuydt, Carole Tiberius, Vincent Vandeghinste: *Dialectologie en Externe Projecten*

- Bob Boelhouwer, Vincent Vandeghinste, Jesse de Does, Katrien Depuydt: *CLARIN, Taalmaterialen, CLARIAH+ (NL), CLARIAH (Vlaanderen), Digitalisatie IMPACT Centre*

Er was gelegenheid voor medewerkers om de VC individueel te spreken op een daarvoor aangewezen tijdstip, maar aangezien geen van de medewerkers zich hadden opgegeven nodigde de VC in plaats daarvan Frieda Steurs uit voor een apart gesprek.

De VC sprak daarnaast ook met de Raad van Bestuur van het INT (Paul Rüpp, Jan Cerfontaine, Gertine van der Vliet) en met enkele leden van de adviesraad (Hans Bennis, Paula Fikkert, Dirk Geeraerts, Reinhild Vanderkerkhove, Wim Vanseveren). Bovendien sprak de VC twee groepen stakeholders:

- universiteiten/onderzoekers: Geert Booij (Universiteit Leiden), Lisa Cheng (Leiden University Centre of Linguistics), Karina van Dalen-Oskam (KNAW Humanities Cluster, via Zoom), Mike Kestemont (Universiteit Antwerpen), Jan Odijk (Universiteit Utrecht), Jacques Van Keymeulen (Universiteit Gent), Freek Van de Velde (KU Leuven)
- taalprofessionals: Joost Buyschaert (voorzitter NL-Term), Catia Cucchiarini (Taalunie), Dries Debackere (de Taalsector), Emma Hartkamp (EU), Oele Koornwinder (Belastingdienst en stichting NOTaS), Miet Ooms (Webred.be)

II. Evaluatie INT

a. Strategieën en doelen INT

In 2016 werd het voormalige Instituut voor Nederlandse Lexicologie (INL) omgevormd tot het huidige INT met een uitgebreid takenpakket (op een kleiner budget en met kleinere bezetting). Een concept voor een langetermijnplan (2018-2022) werd geschetst in 2017 in nauwe samenwerking met de Adviesraad van het INT en de Taalunie. Het INT richt zich nu op de volgende aandachtsgebieden:

- compilatie van corpora (historisch en hedendaags taalgebruik)

- documentatie van de Nederlandse taal (waaronder algemeen taalgebruik, terminologie, alsmede historische en dialectische variatie) in (elektronische) woordenboeken, woordenlijsten, grammaticale informatiesystemen en taalkundige databases
- optimaliseren van digitale infrastructuur voor taaldata en het onderzoeken van nieuwe taaltechnologische methodes
- verspreiding van taalmaterialen (bijv. onder taaldocenten en -studenten, en als CLARIN-centrum voor Nederland en Vlaanderen)

Kort samengevat, het INT heeft als doel om de meest uitgebreide en duurzame dataverzameling over de Nederlandse taal ter beschikking te stellen en het centrale wetenschappelijke instituut te worden op het gebied van het Nederlands.

De doelgroepen voor INT-materialen zijn divers: ze spreken het grote publiek aan, leerlingen van het Nederlands (met name als tweede/vreemde taal), docenten en andere taalprofessionals, taalexperts en taaltechnologisch experts (aan universiteiten en andere onderzoeksinstellingen alsook in commerciële ondernemingen).

Onderzoek aan het INT richt zich op de beste manieren om taaldata te presenteren; het is toegepast onderzoek met het uiteindelijke doel om corpora, woordenboeken en andere lexicale middelen etc. te produceren. In mindere mate doet het INT ook (lexicologisch) onderzoek op basis van de verzamelde data. Het onderzoek wordt voor een groot deel gedaan in samenwerking binnen Europese kaders (zoals CLARIN) of in samenwerking met universiteiten.

Deze doelen en strategieën onderscheiden het INT duidelijk van andere taalinstututen in de Nederlandstalige landen: het Meertens Instituut (Amsterdam) bestudeert en documenteert diversiteit in taal en cultuur in Nederland en heeft de focus verlegd naar digitale letterkunde. De Fryske Akademy (Leeuwarden) is gericht op fundamenteel en toegepast wetenschappelijk onderzoek naar de Friese taal, geschiedenis, en cultuur. De Taalunie (Den Haag/Brussel) is een beleidsorganisatie die Vlaanderen, Suriname en Nederland tot haar leden rekent, en houdt zich voornamelijk bezig met standaardisering, educatie binnen en buiten het Nederlandse taalgebied, en het promoten van Nederlandstalige culturele samenwerking.

Zoals vermeld in de INT-statuten hebben het INT en de Taalunie een bijzondere band: de Taalunie besteedt de implementatie van bepaalde beleidsgerelateerde taken uit aan het INT, met name op het gebied van digitale infrastructuur voor de Nederlandse taal. Tegelijkertijd

beheert de Taalunie het structureel budget van de INT en ziet toe op het goed functioneren ervan.

b. Kwalitatieve en kwantitatieve evaluatie van INT-werkzaamheden

Over het geheel genomen is het duidelijk dat het omvormingsproces van de afgelopen vijf jaar ondanks gereduceerde bezetting en budget zeer succesvol is verlopen en dat daarbij ook rekening is gehouden met de behoeftes van de gemeenschap en de veranderingen op gebied van lexicografie, taalkunde, en ontwikkeling van taalmaterialen. De commissie heeft gemerkt dat dit geen gemakkelijke taak was en dat het nieuwe leiderschap ook een nieuwe team spirit heeft voortgebracht.

1. Onderzoekskwaliteit aan het INT

Gezien het INT zichzelf presenteert als een centrum voor toegepast onderzoek en in mindere mate voor theoretische taalkunde is de kwaliteit van het onderzoek over het algemeen zeer goed. Met name de ontwikkeling van taalinfrastructuur heeft de potentie om excellent te worden.

Het werk van het INT aan corpora, corpus tools, taalkundige databases en de presentatie van taaldata (historisch alsook hedendaags Nederlands) in verschillende online applicaties is uitmuntend. Het INT is duidelijk een uiterst zichtbare en invloedrijke onderzoeksgroep op dit gebied van taaltechnologie. Het werd duidelijk dat infrastructuur voor taalkundige data een bouwsteen is voor projecten binnen het INT. Efficiënte workflow en projectbeheer garanderen dat interne projecten met succes worden afgerond, en het delen van alle tools, data, en expertise van het INT met anderen (bijv. interfaces voor downloads, webinars, en trainingstrajecten) vormen de bases voor succesvolle verspreiding van de resultaten.

Het INT is de laatste jaren met zijn kennis en dienstverlening tot een succesvolle partner uitgegroeid in de taaltechnologische sector en heeft met groot succes samengewerkt zowel binnen de Nederlandstalige landen en in een Europese context (cf. het INT is een CLARIN Technical Centre in Nederland en Vlaanderen en een CLARIN Knowledge Centre voor Nederlands; het maakt deel uit van de Europese initiatieven “European Language Resources Coordination”, “European Language Equality” en “European Language Grid” en is partner van de European Horizon-projecten “ELEXIS” en “SignON”, alsmede voorzitter van het IMPACT Centre of Competence). Deze ontwikkeling past perfect binnen de nieuwe strategische oriëntatie van het INT richting taalinfrastructuur.

Taaltechnologische en corpustaalkundige onderzoekers aan het INT worden in hun werkzaamheden bijgestaan door een uitstekend IT-team dat softwareontwikkelaars en systeembeheerders omvat, die zich tijdens de visitatie als uiterst bekwaam en oplossingsgericht hebben getoond, alsook zeer goed op de hoogte van huidige en aankomende trends in data- en softwaretechnologieën (zoals deep learning-methodes). Het IT-team is goed geïntegreerd in de workflow van het INT.

Over het algemeen voert het INT zeer goed, internationaal erkend onderzoek uit. Op het gebied van historisch Nederlands ligt de focus op het verder ontwikkelen van een lexicografische infrastructuur door het ontwikkelen van computationele lexica waarvoor vier wetenschappelijke historische Nederlandse woordenboeken de kern vormen. Daarnaast zijn meer en meer historisch-Nederlandse teksten toegankelijk, beschikbaar, en te onderzoeken gemaakt (voor academici en het brede publiek). Traditioneel lexicografisch werk is in recente jaren niet uitgevoerd. Het INT heeft nieuw personeel ingehuurd ter ondersteuning van het werk aan de lexicografische infrastructuur, zowel taalkundigen als IT'ers, en heeft veel moeite gedaan om verschillende datasets aan elkaar te linken waar mogelijk. Hoe dit terug zal koppelen naar de lexicografische producten van het INT valt nog te bezien.

Op het gebied van modern Nederlands is de focus ietwat verschoven van het schrijven van woordenboeken (met de succesvolle uitzondering van neologismen), en de toekomst van het *Algemeen Nederlands Woordenboek* (ANW) staat momenteel ter discussie. Het bijwerken en bijhouden van de e-ANS (het voornaamste naslagwerk voor de Nederlandse grammatica) is overgedragen aan het INT. De strategie om met een kleine bezetting op het INT te werken en gebruik te maken van externe experts op verschillende deelgebieden van de grammatica is veelbelovend. De integratie van e-ANS omvat het ontwikkelen van didactische modules vanaf nul, wat op zichzelf al een grote klus is. Samen met het uitstekende werk dat is gedaan op het gebied van collocaties (*Woordcombinaties*) zien wij dit als een succesvolle lancering van de INT-activiteiten op het gebied van didactiek.

Het werk op het gebied van dialectologie als nieuw vakgebied aan het INT heeft zich gericht op het integreren van papieren woordenboeken en andere materialen in de INT-infrastructuur, en heeft geleid tot contact met het brede publiek door middel van lezingen of interviews etc. (naast de over het algemeen hoge interesse in etymologie en neologismen).

Veel academische lezingen en artikelen die de afgelopen jaren op het INT zijn voorbereid, gaan over vraagstukken op het gebied van corpus- en computationele linguïstiek, en in iets

mindere mate over lexicologische of (meta)-lexicografische kwesties. Daarmee hebben de lange, succesvolle traditie van academische lexicografie binnen het INT alsmede het zeer hoog aangeschreven lexicologisch onderzoek uit het verleden plaatsgemaakt voor een nieuwe focus op het ontwikkelen van taalproducten en -software, en op toegepast onderzoek in deze aandachtsgebieden. Deze kennis wordt verspreid door middel van traineeships, academisch onderwijs en lidmaatschap (onderzoeksgroepen, verenigingen, redacties, etc.) voornamelijk in dit gebied.

Vergeleken met onderzoeksinstituten van dezelfde aard in Europa is het INT beperkt in zijn mogelijkheden om de benodigde fondsen te werven voor onderzoeksprojecten. Het INT kan geen aanvraag doen voor publieke fondsen bij het NWO en FWO als hoofdaanvrager, en kan geen PhD-studenten aantrekken. NWO-fondsen zijn alleen beschikbaar voor Nederlandse universiteiten en KNAW-instituten, en FWO-fondsen zijn alleen beschikbaar voor Vlaamse instituten.

2. Maatschappelijke relevantie

De maatschappelijke relevantie van het INT is zeer goed.

Het instituut verstrekt taalmaterialen gebaseerd op taalkundig en computerlinguïstisch onderzoek aan verscheidene doelgroepen, zoals docenten, taalleerders (met het Nederlands als eerste of als tweede/vreemde taal), taalprofessionals, studenten en onderzoekers. In deze capaciteit is het INT niet alleen een hoofdpartner van de Taalunie, maar steeds vaker ook een contactpunt voor eenieder die iets wil leren over de Nederlandse taal.

Om zijn doelgroepen te bereiken biedt het INT webinars en cursussen aan, verstrekt gebruikershandleidingen voor zijn taaltools, en is betrokken bij het opleiden van toekomstige lexicografen, lexicologen, corpustaalkundigen etc. door te onderwijzen en cursusmateriaal te verschaffen. Het INT achterhaalt de behoeftes van zijn gebruikers door continu in gesprek te gaan met en te luisteren naar de gemeenschap, alhoewel er geen gebruikersonderzoeken met regelmaat worden uitgevoerd.

De expertise van het INT wordt erkend door verschillende maatschappelijke actoren. Zo is bijvoorbeeld zijn personeel betrokken bij de review-processen van fondsenverstreckende organisaties en zijn INT-medewerkers actief als leden in verschillende professionele organisaties. Daarnaast is INT-data aantrekkelijk voor taalprofessionals (vertalers, terminologen, taalondernemers) en is er sterke interesse in de uitstekende kennis van zaken bij

het INT en zijn diensten op het gebied van taaltechnologie. In de discussie met de stakeholders werd er bezorgdheid uitgesproken over de zichtbaarheid van materialen en hun potentiële toepassingen, alsook over de licentieovereenkomst die wordt gebezigd door het INT.

De producten en onderzoeksresultaten worden niet alleen verspreid door middel van het schrijven van wetenschappelijke artikelen en het geven van lezingen op academische conferenties, maar ook door middel van meer populaire onderzoeksproducten zoals populaire artikelen, lezingen, podcasts en nieuwsbrieven. Deze verspreidingsstrategie lijkt goed uitgebalanceerd. De educatieve sector (met betrekking tot de middelbare school en Nederlands als tweede/vreemde taal) is een nieuwe doelgroep voor het INT, terwijl het INT in het hoger onderwijs al langer een hoog aanzien geniet. De relevantie van het INT voor het brede publiek zal toenemen door grotere inspanningen op dit gebied (bijv. posts op sociale media alsook versterken van de betrokkenheid van gebruikers door het crowdsourcen van bepaalde taken bij de samenstelling van corpora). Het INT is onlangs ook betrokken geraakt bij projecten over dialecten en gebarentaal, en we verwachten dat dit nog meer gebruikers en publieke interesse zal aantrekken.

Kort samengevat: het INT is uitgegroeid (maar wel met een gereduceerd budget en personeelsbezetting) tot het centrale kennisinstituut op het gebied van Nederlands, waar verscheidene doelgroepen zich tot kunnen wenden voor data van hoge kwaliteit en informatie over de Nederlandse taal in haar verscheidene manifestaties.

3. Levensvatbaarheid (beleid en leidersvaardigheden van het INT-bestuur)

Er is zeer goed werk geleverd aan het INT op het gebied van levensvatbaarheid.

Het INT is nog steeds een instituut in een overgangsfase, maar er zijn al enorme stappen ondernomen om het voormalige Instituut voor de Nederlandse Lexicologie (INL) om te vormen tot wat we vandaag zien. De overgang is nog niet geheel compleet waar het de interne structuur betreft, er is nog werk aan de winkel op het gebied van het linken van data en door het toegenomen aantal projecten. Het bepalen van de plaats van INT in het landschap van taalinstututen in de Nederlandstalige landen is een continu proces. Maar directeur Frieda Steurs heeft de nodige stappen in de juiste richting genomen en zowel de team spirit alsook de algehele werktevredenheid merkbaar verbeterd. Zo is er bijvoorbeeld een maandelijkse

algemene bijeenkomst ingesteld voor alle personeelsleden waarop INT-projecten afwisselend hun werk presenteren en ter discussie stellen, wat bijdraagt aan teambuilding.

De samenwerking tussen verschillende projecten is verbeterd doordat interne structuren zijn gereorganiseerd, en daarmee is ook de algehele efficiëntie toegenomen doordat taken worden verdeeld onder meerdere projecten. Waar mogelijk is personeel ingehuurd in lijn met de strategie om het werk binnen het INT te centraliseren. Er is een nieuw “Senior Team” (Katrien Depuydt, Jesse de Does, Carole Tiberius, Nicoline van der Sijs en Vincent Vandeghinste) gevormd dat maandelijks samenkomt met de directeur, en een planningsgroep bestaande uit academisch en administratief personeel is verantwoordelijk voor het opstellen van een jaarlijks projectplan (dat zowel interne projecten omvat als projecten met externe partners). Het plan maakt waar nodig onderscheid tussen projecten met een hoog en met een laag risico, en taken zoals bijvoorbeeld academisch onderwijs worden ook als projecten behandeld. Deadlines worden wekelijks gemonitord, en alle uren die aan verschillende projecten zijn besteed worden samen genomen en maandelijks geëvalueerd zodat de nodige bijstellingen aan het plan (waarvan er steeds minder zijn) met gemak kunnen worden doorgevoerd. Communicatiediensten en een nieuwe webredactie zijn betrokken bij zo veel mogelijk projecten om het INT nog meer naamsbekendheid te geven. Twee zeer toegewijde managementassistenten ondersteunen de directeur en het gehele instituut.

Het werven van nieuw personeel blijkt niet altijd makkelijk, omdat universiteiten steeds minder opleidingen aanbieden om de volgende generatie (historische) taalkundigen, lexicologen en lexicografen voor het Nederlands op te leiden. In antwoord hierop heeft het INT zijn aandeel in academisch onderwijs verhevigd en biedt stageplekken aan voor studenten. Nieuw personeel is gevonden met name voor IT-ontwikkeling en voor taal- en corpustechnologie, maar in de toekomst zal er vooral meer taalkundige competentie moeten worden vervangen door nieuwe medewerkers (zeker waar het historisch Nederlands en lexicografisch werk op alle vlakken betreft).

Het INT en zijn directeur worden zeer goed ondersteund door de Raad van Bestuur en de Adviesraad. In hun discussies met de VC hebben beide organen de problematische situatie aangekaart waarin het INT bezuinigingen en ontslagen heeft geleden terwijl het tegelijkertijd zijn onderzoeksgebieden heeft gediversifieerd. Raadsleden benadrukten het belang van het werk dat wordt gedaan aan het INT, en prezen met name de organisatorische verbetering en de algeheel toegenomen werktevredenheid.

c. Kwaliteit en organisatie van PhD-trajecten, wetenschappelijk integriteitsbeleid, diversiteit

Op dit moment is het INT niet in een positie om PhD-studenten aan te trekken en begeleiden, wat een nadeel is ten opzichte van andere vergelijkbare onderzoeksinstituten. Daardoor is het INT niet zelf in staat de volgende generatie lexicologen, lexicografen, computer- en corpuslinguïsten op te leiden, maar is hiervoor aangewezen op universiteiten. Het gebrek aan deze gelegenheid vermindert de aantrekkelijkheid van het INT als potentieel werkgever. Maar het INT ondersteunt zijn personeel als zij zich op academisch vlak willen ontwikkelen (bijv. door het vrijmaken van tijd voor academisch onderwijs of participatie aan conferenties aan te moedigen), en ambieert het aantal personeelsleden met een PhD te verhogen. Op dit moment ondersteunt het INT ook een senior-personeelslid in haar inspanningen om gastdocent te worden aan de Universiteit Leiden.

Het INT houdt zich aan een wetenschappelijk integriteitsbeleid en is zich terdege bewust van de noodzaak om de fundamentele principes van waarheid, eerlijkheid en integriteit na te streven bij zijn wetenschappelijk werk. Transparantie, betrouwbaarheid en reproduceerbaarheid van zijn onderzoek zijn duidelijk een gegeven (bijv. door het documenteren van codes en tag sets voor corpusonderzoekstools voor het publiek, en door wetenschappelijke publicaties in te sturen aan tijdschriften met peer review). Op meerdere gelegenheden tijdens de site visit hebben personeelsleden alsook leden van de raadsorganen van het INT benadrukt dat, sinds Frieda Steurs directeur is geworden, er een respectvolle werkomgeving is ontstaan waarin personeelsleden het nodige vertrouwen en de nodige ondersteuning krijgen om te kunnen groeien. Tegelijkertijd is het INT klaarblijkelijk ook een betrouwbare partner voor allerlei gebruikers van zijn data, die gratis wordt aangeboden. Het INT verkrijgt ook data van andere onderzoeksinstellingen, commerciële bedrijven en individuen die het opslaat in zijn gegevensbanken en op betrouwbare wijze aan gebruikers ter beschikking stelt via interfaces die in lijn zijn met de gevestigde wetenschappelijke en technologische praktijken.

Het interne personeelsbestand omvat een goede balans van verschillende geslachten en werknemers uit zowel Vlaanderen als Nederland. De meeste van de werknemers zijn echter wel 40+ en er worden pogingen ondernomen om het aantal junior onderzoekers en mensen met een PhD te vermeerderen. Op extern vlak spreekt het INT een diverse hoeveelheid van doelgroepen aan, zoals de wetenschappelijke onderzoeksgemeenschap, het brede publiek en

Special Interest Groups (doven en hardhorenden, mensen van beperkte geletterdheid).

Docenten en studenten van verschillende scholings- en taalvaardigheidsniveaus behoren ook tot de doelgroepen. Het INT produceert specifieke data voor de doelgroepen en heeft ook als doelstelling om zijn gebruikersinterfaces succesvol voor verschillende gebruikersgroeperingen te ontwikkelen.

Over het geheel genomen is het beleid op gebied van integriteit en diversiteit op het INT van zeer goede kwaliteit.

III. Aanbevelingen

Op basis van de analyse van de huidige staat van het onderzoek, de producten, etc. aan het INT worden in de volgende secties onze aanbevelingen gegeven om de rol van het INT als het leidende instituut voor documentatie en onderzoek van de Nederlandse taal verder te verbeteren. De commissie is onder de indruk van het toenemende aantal projecten en de diversifiëring van taken, wat zeer in lijn is met de missie van het INT. De commissie is echter bezorgd dat de financiering geen gelijke tred houdt met deze positieve ontwikkeling.

a. Kwaliteit van de onderzoekseenheid als geheel

Het INT is zeer sterk als het aankomt op het ontwikkelen en onderhouden van duurzame taalinfrastructuur, maar de laatste paar jaar is het lexicografisch werk als één van de kerntaken van taaldocumentatie op grote schaal gestopt, terwijl nieuwe kleinere lexicografische alsmede grammaticale projecten zijn begonnen. Tijd, geld, en personeel zijn ook geïnvesteerd in totaal nieuwe aandachtsgebieden zoals dialectologie, gebarentaal, en het ontwikkelen van didactische modules. Daarmee zijn de taken van het INT vandaag de dag vele malen meer divers dan in het verleden. Hoewel dit over het algemeen kan worden gezien als een positieve ontwikkeling omdat er nu meer verschillende doelgroepen worden aangesproken, roept het ook vragen op over de kernbezigheden van het INT. Op dit moment moet het INT duidelijk zijn sterktes en zwaktes analyseren en zijn prioriteiten vaststellen. Eenmaal besloten zullen deze openlijk moeten worden gecommuniceerd aan het personeel alsook extern aan stakeholders en het publiek. De volgende suggesties zijn bedoeld om het besluitmakingsproces te ondersteunen.

Optimaliseren takenpakket:

- Het toegenomen aantal verschillende projecten vereist een uiterst flexibele werkorganisatie omdat veel personeelsleden aan meerdere projecten tegelijk werken. Om de mogelijkheid te voorkomen dat (sommige) werknemers worden overbelast zullen er keuzes gemaakt moeten worden met betrekking tot de hoofdzakelijke focusgebieden. Transparante criteria zullen moeten worden gedefinieerd en toegepast in de toekomst voor het overnemen van nieuwe taken of het uitvoeren van nieuwe.
- Hoewel werkzaamheden op het gebied van taalinfrastructuur aan het INT zeer succesvol zijn uitgevoerd over de laatste paar jaar heeft het lexicografisch werk aan allesomvattende algemene woordenboeken tot op zekere hoogte geleden. De focus is verplaatst naar werk als verschillende interne datasets linken, wat representatief is voor huidige trends binnen het vakgebied. Lexicografisch werk is met succes gediversifieerd in kleinere projecten die op verschillende manieren met elkaar gelinkt zijn en dezelfde informatie kunnen overbrengen als traditionele woordenboeken in het verleden deden. Via deze modulaire aanpak wordt historische, morfologische, syntactische en semantische informatie etc. voor een gegeven woord gecompileerd binnen verschillende maar nauw samenwerkende projecten en kan deze informatie online worden opgevraagd naar keuze van de gebruiker. Dit is een uiterst innovatieve aanpak voor moderne lexicografie en we raden aan dat het INT deze route blijft volgen. Door zich te richten op a) een combinatiewoordenboek dat aanknoopt bij de grammaticale projecten en ook belangrijk is voor leerlingen, en b) neologismen, dialecten en etymologie, drie aandachtsgebieden die het publiek bijzonder veel aanspreken, kan het INT zijn missie volbrengen om wetenschappelijk gedegen moderne lexicografische producten op basis van corpora aan het publiek aan te bieden.
- Financiering door derde partijen (in het bijzonder vanuit de EU of in samenwerking met andere landen) moet in de toekomst worden aangevraagd volgens een duidelijke ontwikkelings- en internationaliseringsstrategie. Senior personeelsleden dienen bij zulke aanvragen betrokken te worden als deel van hun taakbeschrijving. Om het onderzoeksprofiel van het INT te versterken, zouden de instituutsliding en de raadsorganen ervoor moeten blijven ijveren dat het INT als hoofdaanvrager financiering mag aanvragen bij NWO en FWO.

- Een duidelijke taakverdeling tussen het INT en andere taalinstellingen binnen Nederland en Vlaanderen is aan te raden, waarover de Raad van Bestuur en de Adviesraad met regelmaat in overleg zouden moeten gaan.

Vergroten van zichtbaarheid en acceptatie van (lexicale) hulpmiddelen en software:

- De rol van het communicatieteam zou moeten worden uitgebreid, zodat zij betrokken worden bij alle online publicaties en hulpbronnen en zo de identiteit van het INT als bedrijf verder kunnen promoten.
- Er moet een geformaliseerd systeem voor samenwerking met stakeholders (regelmatige vergaderingen, presentatie van updates, informatie over gebruikswijzen, etc.) worden ingevoerd zodat verschillende groepen stakeholders goed geïnformeerd worden over het werk van het INT en dit in hun vakgebied bekend kunnen maken (en ook aan fondsenverstrekkende instellingen).
- Om de behoeftes van het (wetenschappelijke en algemene) publiek, private bedrijven in de taaltechnologische sector, etc. te weten te komen moeten er systematische gebruikersonderzoeken worden uitgevoerd naast het monitoren van de hoeveelheid klikken, data downloads, etc. Het commerciële gebruik van de INT-datasets moet nauwgezet worden gevolgd (na de lanceringsfase).
- De contributie van het INT aan producten die in samenwerking met andere instellingen worden gepubliceerd, zoals de spellinglijst, moeten zichtbaarder worden gemaakt voor het publiek.
- Het INT gebruikt momenteel zijn eigen individuele licenties voor de materialen die het distribueert, voornamelijk vrij van kosten voor niet-commerciële gebruikers. We raden aan dat het INT als beleid invoert om openbare licenties te gebruiken, bij voorkeur open licenties, voor interne materialen, en om het gebruik van zulke licenties door content creators die hun materiaal via het INT distribueren actief te stimuleren. De centrale rol die het INT speelt als het aankomt op Nederlandse taalmaterialen houdt in dat een dergelijke verandering een grote positieve impact kan hebben op de beschikbaarheid van Nederlandse taalhulpbronnen gepubliceerd onder een openbare licentie.

b. PhD-trajecten

Wij bevelen ten strengste aan dat het INT doorgaat met het zoeken naar structurele mogelijkheden voor in-house PhD-opleidingen. In de tussentijd is het een goede aanpak om senior personeelsleden te ondersteunen in hun pogingen om gastdocenten te worden aan één van de Nederlandse of Vlaamse universiteiten, omdat zij in deze bevoegdheid ten minste PhD-studenten kunnen begeleiden en potentiële toekomstige medewerkers kunnen identificeren.

c. Wetenschappelijke integriteit

Wij raden aan dat het INT zich blijft houden aan zijn huidige wetenschappelijke integriteitsbeleid dat voldoet aan de algemene academische standaard. De vertrouwde en ondersteunende werkomgeving en goed georganiseerde administratieve werkeenheden (voor planning, financiën, publieksrelaties, etc.) die over de afgelopen jaren zijn opgebouwd, zullen het team in staat stellen om toekomstige uitdagingen met succes te doorstaan.

Ten slotte zou het INT ernaar moeten streven om nog nauwere banden aan te halen met zijn (gevestigde en nieuwe) doelgroepen door hun behoeftes en gebruikerservaringen met INT-producten continu en nog intensiever te evalueren.

d. Diversiteit

Op dit moment is het personeelsbestand van het INT goed gediversifieerd op het gebied van gender en de vertegenwoordiging van Nederlandse en Vlaamse onderzoekers. De lopende inspanningen om junior personeel aan te nemen zouden moeten worden geïntensifieerd.

Succesvolle pogingen zijn ondernomen om het infrastructurele werk aan het INT kracht bij te zetten (ten koste van lexicografisch en, tot op zekere hoogte, lexicologisch onderzoek). De ontwikkeling van het personeel moet zich nu richten op het rekruteren van meer taalkundigen en lexicografen aangezien deze aandachtsgebieden meer experts zullen behoeven in de toekomst. Pogingen om het personeel te verjongen moeten ook blijven doorgaan.

Het INT is zelf overigens volledig op de hoogte van deze noodzaken, wat duidelijk is uit de evaluatiedocumenten en wat ook kon worden geobserveerd tijdens de interviews die tijdens de site visit zijn afgenomen.

IV. Bijlagen

1. Cv's van leden van de visitatiecommissie
2. Programma site visit
3. Kwantitatieve data over de compositie en financiering van het INT
4. Uitleg bij output-indicatoren